

ידיעון מס' 19, יוני 2006
לקבלת הידיעון בדוא"ל נא לשלוח בקשה לעורך

רשות הטבע והגנים

חטיבת המדע והשימור - האגף לאקולוגיה יבשתית
רח' עם ועולמו 3, ירושלים 95463. טל' 02-5005421 פקס' 02-5006281

אתר הרשות באינטרנט: www.parks.org.il

כותב ועורך: דר' סיימון נמצוב simon@npa.org.il

ידיעון מניעת מזקי חקלאות

עלון בעניין קונפליקטים בין בעלי היים והאדם, בישראל ובעולם.

מניעת נזקי דררות לחמניות

שני סטודנטים, משה קורן מקבוצת שילר ואיתן סלע מצרעה, ערכו תצפיות וניסוי בעניין נזקי הדררות (כמו שניתן לראות בתמונה) והציעו הצעה למניעת נזקים:

הדררות לנות בלילה בלהקות של עשרות פרטים בעיקר בתוך הישובים. לפני האכילה בשדה הם מתלהקות במאות פרטים על מקום גבוה כגון שדרת עצים, או שובר רוח, או קו מתח חשמלי ליד או מעל השדה. האכילה היא בעיקר בבוקר ואחר הצהריים.

פתרונות אפשריים:

בניסוי עם הצבת תחנות האכלה (גרעיני חמניות בקערה) נמצא הקטנה משמעותית באכילה בשדה לעומת החלקה בה לא הוצבו תחנות האכלה. המלצה: כדאי להציב את התחנות ליד עמדות ההמתנה (עצים, קווי חשמל) של הדררות.

הצעה נוספת: לנסות תחנות האכלה זרועות של זנים כגון יודפת בסמוך לעמדות ההמתנה ולספק על ידי כך בכמות גדולה של קרקפות של גידול צפוף וזול יחסית בטווח של עד 50 מטר מהעמדות. ובכך להגן על החלקות השכנות הזרועות בזנים המקובלים בשוק.

נקודת איסוף לחיות בר פגועות וגוזלים נטושים

רשות הטבע והגנים מפעילה, בשיתוף הספארי ברמת גן, קרנטנה לטיפול ושיקום חיות בר פגועות. במסגרת זו מטופלים גם גוזלים וגורי חיות בר נטושים.

הציבור והפקחים מתבקשים להביא בע"ח פגועים (רק חיות בר - לא חיות מחמד ולא יוני בית!) לנקודת האיסוף בקופה בכניסה לגן לאומי אפק (אניפטרס) ליד ראש העין וכביש 483, בשעות 8:00 עד 17:00.

טלפון: 057-7763170 מירס: 3170

שיטת היי-טק למניעת מטרדי ציפורים ללא פגיעה בהם

רשות הטבע והגנים רכשה לאחרונה רובה לייזר מתוצרת Desman בצרפת, מכסף הקרן לשמירת הטבע. הלייזר מסנוור ומבהיל עופות בעיקר בשעות הלילה, ובכך הוא שימושי להבריה אותם ממושבות לינה למרחק של עד כ-2 ק"מ! בארה"ב נבדק הרובה ע"י השירות למען הדגים וחיות הבר (USFWS) ואלו קבעו שהוא אינו פוגע בעופות: [לייזר נגד עופות](#)

בבדיקות ע"י יותם גנדלר נמצא שהרובה יעיל להברחת אנפיות בקר וקאקים, ופחות יעיל נגד דוגרי קרקע בשדות תעופה. יפעת דוידזון משתמשת בו כעת להברחת מושבות לינה של קורמורנים.

פקח המעוניין להיעזר ברובה להטרדת עופות (למשל, מושבות של אנפיות בקר בתוך ישובים) ייצור קשר עם סיימון נמצוב (מירס 2227).

השפעת חזירי בר על מערכות אקולוגיות

G. Masei & P.V. Genov (2004) The Environmental Impact of Wild Boar, *Galemys* 16: 135-145.

החוקרים ערכו סקירה בספרות המדעית למצוא מאמרים על השפעת חזירי בר על מערכות אקולוגיות. נמצא שאוכלוסיות חזירי בר גדלות בהרבה מקומות בעולם ויש מעט נתונים על השפעתם על הסביבה הטבעית.

החוקרים הציגו את התוצאות של השפעת חזירי בר על צמחים ובע"ח בנפרד: לגבי צמחים נמצא שהם מזיקים לצמחים כתוצאה מנבירה וברוב האזורים קיימת ירידה באחוז כיסוי הצומח בהתאם לצפיפות החזירים. בנוסף, הנבירה יכולה להביא לסחף הקרקע. לעומת זאת, הם יכולים להביא לעליה בעושר מיני הצמחים.

לגבי השפעתם על בע"ח, נמצא השפעה שלילית על עופות דוגרי קרקע, יונקים קטנים וחסרי חוליות גדולים כתוצאה מטריפה ישירה ומנבירה בקרקע. לעומת זאת, יש לחזירי בר תועלת למערכת האקולוגית כמזון חשוב לטורפים גדולים.

מניעת נזקי אנפות בתמרים

בעמק בית שאן קיימת תופעה של לינת אנפות לילה בעצי תמרים, הגורמת לנזק לפירות מלשלת העופות. אנשי מרכז הצפרות בכפר רופין חקרו את התופעה במהלך 2005. דוד גלזנר וזאב לבינגר דיווחו שהמינים העיקריים שנצפו בלינת לילה בתמרים הם האנפה האפורה והלבנית הגדולה (בעיקר בחורף), אבל גם נצפו (בעיקר בקיץ) מינים נוספים כמו לבנית קטנה, קאק ודיה שחורה.

נמצא שהעופות מעדיפים עצים בגובה 8-12 מ' בשורה הראשונה של המטע. נמצא גם שהרחקה קבועה, מדי ערב, ע"י רכב נוסע, צופר ואור, היא יעילה מאד.

מקלטים לדגים כשיטה למניעת נזקי עופות לענף המדגה

חוקרים באנגליה מצאו שאם מספקים מקלטים לדגים תחת פני המים, ניתן להקטין את נזקי עופות אוכלי דגים. הם מצאו שמקלטים של כ-4% מנפח הבריכה גם מקטינים את מספר הפעמים שקורמורנים מגיעים לבריכות עם מקלטים, שזמן הצלילה של הקורמורנים היה ארוך יותר, ושהיו פחות צלילות בהן קורמורן הצליח ללכוד דג.

מקלט לדגים אנגלי, לפי הכנסתו לבריכה

נמצא קורלציה שלילית מובהקת בין נפח המקלטים וכמות הנזק, כלומר רמת הנזק יורדת כאשר מספקים יותר נפח של מקלטים.

היה ניסיון בחורף שעבר להציב מקלטים דומים בבריכות דגים של קיבוץ אלרום. יפעת דוידזון מדווחת שלא היו מספיק תצפיות של קורמורנים כדי לחשב תוצאות מובהקות של הניסוי. בסתיו הקרוב היא תציב יותר מקלטים בצפון הארץ בניסיון ללמוד את השיטה ואת יעילותו נגד עופות אוכלי דגים בישראל.

בדיקת מכשיר אלקטרוני למשיכת כלביים

נערך ניסוי באזור אילות ויוטבתה לבחון יעילותו של משרוקית אלקטרונית למשיכת כלביים, כגון שועלים וזאבים. המכשיר תוצרת אוסטרליה עולה כ-90 דולר אוסטרליים = כ-300 ₪ (לא כולל דמי משלוח ומכס) ונקרא: Electronic Fox Whistle.

הניסוי נערך ע"י מורי חן, פקח נזקי חקלאות בחבל אילות, שהציב את המכשיר במשך שלושה לילות רצופים על עמוד בגובה 1.8 מ' במרכז אזור של חול מטושטש. כל בוקר מורי בדק את עקבות בע"ח בחול, כדי לראות אם כלביים נמשכו למקום. מסקנות הבדיקה (במילים של מורי): "לא נמצא כי המכשיר גורם למשיכה משמעותית של בני משפחת הכלביים". תודה מורי. גם מתוצאות שליליות לומדים...

אחד מספקי ציוד ופתרונות למניעת נזקי חקלאות הכין לוח הסברה זה על גדרות חשמליות.

ניתן להזמין אותו להציג את הלוח ולתת הסברים במפגשים עם חקלאים (מספר טלפון הנייד שלו מופיע על הלוח).

24th International Ornithological Congress (עופות בר)
13-19 August 2006. Hamburg, Germany. <http://www.i-o-c.org>

The Wildlife Society, 13th Annual Conference (חיות-בר)
23-27 September 2006. Anchorage, Alaska, USA.
<http://www.wildlife.org/conference/index.cfm>

Carnivores 2006: Habitats, Challenges and Opportunities (טורפים)
12-15 November 2006, St. Petersburg, Florida, USA
<http://www.carnivoreconference.org>

EcoSummit 2007: World Congress of the International Society for Ecology (אקולוגיה)
8-12 July 2007. Beijing, China. www.ecosummit2007.elsevier.com

14th Australasian Vertebrate Pest Conference (נזקי חקלאות)
4-8 April 2008. Darwin, NT, Australia. tony.peacock@invasiveanimals.com

כנסים בחו"ל

פינת הלשון:

איך אומרים "מין מתפרץ" באנגלית?
רוב העבודות באנגלית משתמשים במושג:

Overabundant species

כלומר, מין בעל ריבוי-יתר.

חומרי דחייה למניעת אכילת תירס ע"י עופות, נבדקו בארה"ב

במדינת הוואי יש מינים רבים של עופות פולשים הגורמים לנזקים לחקלאות ולטבע. חוקרי משרד החקלאות של ארה"ב בדקו את היעילות של שלושה חומרי דחייה (caffeine, methyl anthranilate, anthraquinone) נגד פרנקולינים האוכלים זרעים ונבטים של תירס. חומרים אלה אינם פוגעים בעופות. נמצא שאף אחד מהחומרים לא מנע לגמרי אכילת זרעים (ויתכן שהחומרים אף עזרו לעופות למצוא את הזרעים מתחת לפני הקרקע!). עם זאת, החומרים הקטינו את הנזקים לנבטים, אבל לא תמיד לרמה של כדאיות כלכלית. כעת ממשיכים את המחקר.

במדינת וויסקונסין, בצפון ארה"ב, החקלאים תמיד נהגו לרסס את זרעי התירס בחומר Lindane לפני הזריעה למניעת אכילה ע"י עופות, בעיקר עגור אמריקאי (sandhill crane), המופיע בתמונה. נמצא שחומר זה פוגע בעופות וכעת מפסיקים הרשויות לאשר את השימוש בו. כעת בודקים את יעילות חומר הדחייה anthraquinone למניעת אכילת הזרעים על ידי העגורים.

אף אחד מהחומרים המוזכרים לעיל אינו מאושר לשימוש חקלאי בישראל כחומר דחייה, אבל יש עכשיו מאמצים של רט"ג להביא חלק מהם לארץ לבדיקה למטרת אישור.

תחמושת נטולת-עופרת

בשנות ה-1970 החלו בעולם מאמצים לעצור את השימוש בתחמושת העשויה מעופרת בעיקר לציד עופות מים. הבעיה העיקרית עם כדורי הצייד היא הכדוריות הקטנות של עופרת השוקעות בגופי המים ומהמות את הסביבה ופוגעות בעופות המים הניזונים מהקרקעית, כגון ברווזים.

בארה"ב הופסק כליל השימוש בתחמושת רעילה לציד עופות מים בשנת 1991, ובקנדה בשנת 1999. בשנים האחרונות הופסק השימוש בתחמושת המכילה עופרת לציד עופות מים במדינות רבות באירופה וגם באוסטרליה ובניו-זילנד. מחקרים בארה"ב מראים שמאז הופסק השימוש בתחמושת זו, חלה ירידה של 64% בתמותה בברכיות כתוצאה מהרעלת עופרת.

מדינת ישראל חתמה בנובמבר 2002 על ההסכם הבינלאומי לשמירה על עופות המים הנודדים בין אירופה לאפריקה (AEWA) www.unep-aewa.org. ההסכם המחייב, בין היתר, את כל המדינות החברות לפעול להפסקת השימוש בתחמושת רעילה. לעומת זאת, תקנות הצייד של ישראל (שנכתבו לפני כ-30 שנה) מנוסחות כך שהציידים חייבים להשתמש בעופרת. כעת יש מאמצים משפטיים ברט"ג ובמשרד איכות הסביבה לשנות את נוסח התקנה הזו ולהתחיל את תהליך הפסקת השימוש בכדורי ציד עם עופרת גם בישראל. כמו כן, הוחלט במטה רט"ג שבקרוב הפקחים יתחילו להשתמש רק בתחמושת נטולת-עופרת בעבודתם בדילול חיות בר.